

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

The Model of Life Quality Development of Students at Learning Institute for Everyone

อיות โนนระยอง*

ผศ.ดร.เชิดเกียรติ กุลบุตร, ดร.เกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และ ๒) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) อิทธิพลทางตรง คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ๒) อิทธิพลทางอ้อม คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และ ๓) อิทธิพลรวม คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษา สามารถร่วมกันอธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ ๗๐ และผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

๒. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกอบด้วย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ๔ ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ ๑ การเรียนรู้จักตนเองและโลก ประยุกต์ใช้สถิติ สัมผัสัญญะ ชั้นที่ ๒ การปรับกระบวนการทัศน์ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ ๔ ชั้นที่ ๓ การจัดระเบียบชีวิต ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ และชั้นที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ ๔ ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ เมื่อนำไปทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบพบว่า อาจารย์ผู้จัดการกระบวนการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ก่อนทดลอง

* นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

** อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

และหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยคะแนนหลังทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนทดลอง

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต, นักศึกษา, สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวง

Abstract

These objects of the research were 1) to analyze the factors that influenced the life quality development of students at learning institute for everyone, and 2) to create a model of the life quality development of students at learning institute for everyone.

The research results were as follows:

1. The factors that influence the life quality development of students at learning institute for everyone, to ranked coefficient by descending: 1) the direct effect include the learning process management, learning culture and learning environment, 2) the indirect effect include the learning process management and learning environments and 3) the total effect includes learning process management and learning environment. When considering the coefficient prediction found that the studied variables to could explain the life quality development 70 percent. And result of qualitative approach found that the learning process management and virtue and ethics influenced to the life quality development of students at learning institute for everyone.

2. The model of life quality development of students at learning institute for everyone includes the learning process management consists of 4 steps: step 1: the learning to know themselves and the world applied Sense and Sensibility, step 2: the adjusting paradigm applied the four noble truths, step 3: the organize life applied the Iddhipada 4, and step 4 : the measurement and evaluation applied the four Noble Truths, integrity and responsibility. When to bring the model of life quality development of students at learning institute for everyone to attempted teacher who managed learning process to evaluated to found that to have understood the model of life quality development of students at learning institute for everyone before and after the experiment. The difference was statistically significant at the .01 level. The scores were higher than the scores of cognitive insight before trial.

Keywords: Life quality development, Students, Learning Institute for Everyone

๑. บทนำ

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ ที่ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในกฎบัตรอาเซียนเพื่อทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีประชาชนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา^๑ มีการทำงานสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน คือ ประชาสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-culture community) หนึ่งในเป้าหมายและพันธกรณี ๖ ด้านนั้น ได้แก่ ด้านการพัฒนา^๒ เครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือ การศึกษา โดยตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ เป็นต้นมา ได้ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข^๓ โดยมียุทธศาสตร์ในแผน

พัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ กับอาเซียน หนึ่งในยุทธศาสตร์เหล่านั้น คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน^๔ การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคนโดยมีวัตถุประสงค์ปลายทาง คือ การเป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวสังคมเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นองค์กรชุมชนที่มีพลัง มีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ แต่คนส่วนมากไปไม่ถึง ทำให้ทิศทางการศึกษาของเราไม่ถูกต้อง ซึ่งหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากกรียติวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือที่เรียกว่า ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด^๕ เพราะการศึกษาที่มีกระบวนการค้นแบบเก่าหรือดั้งเดิม เป็นลักษณะการท่องจำหนังสือ ตำราจากยุโรปมาสู่ประเทศไทย การศึกษาแบบนี้จะทำให้คนไทยขาดจากรากเหง้าหรือภูมิปัญญาของตนเอง^๖ เพราะได้แต่ท่องหนังสือเรียนแล้วแก้ปัญหาไม่ได้ ช่วยตัวเองไม่ได้ ช่วยคน

^๑ ชูวิทย์ มิตรชอบ, ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๕๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕), หน้า ๔-๕.

^๒ กระทรวงการต่างประเทศ, ASEAN MINI BOOK, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑.

^๓ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, (ร่าง) ยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ๒๕๕๘), หน้า ๑-๓.

^๔ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, เส้นทางประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๖-๘.

^๕ กระทรวงศึกษาธิการ, คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีด, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^๖ ประเวศ วะสี, ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม : หจก. สำนักพิมพ์พิสิทธ์เซ็นเตอร์, ๒๕๕๔), หน้า ๑-๕.

อื่นไม่ได้ ไม่ได้สร้างความรู้ใหม่” เนื่องจากระบบการศึกษาต้องเป็นระบบที่ส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลายไม่ใช่ระบบการควบคุม แต่ต้องให้บุคคล กลุ่ม องค์กร ชุมชนท้องถิ่นมีความริเริ่มเองอย่างหลากหลาย^๙ และทำอย่างไรให้คนเข้าใจว่าการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครู ของโรงเรียน ของสถานศึกษา แต่เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา อยู่ทีวิธีการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ ต้องเปลี่ยนการเรียนรู้ แบบท่องจำมาเป็นการสร้างความรู้ใหม่ การจัดการความรู้ เป็นความรู้มือหนึ่งเน้นการเรียนผ่านการปฏิบัติ ผ่านโครงการ ผ่านการวิจัยและพัฒนามากกว่าไปท่องจำตำรา ค้นหาความรู้ทุกแห่งทีมีความรู้และผู้รู้^๙

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างยิ่ง ปัจจุบันมีนักศึกษาบางส่วนใช้เวลาว่างไปในทางทีไม่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ และจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต แนวทางในการแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง คือ การสร้างคุณภาพชีวิตทีดี

ให้กับนักศึกษา^{๑๐} สถานศึกษาหลายแห่งได้พยายามหาทางแก้ปัญหาโดยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามทีกำหนดไว้ในหลักสูตร มีการสัมมนาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตก่อนจบหลักสูตร^{๑๑} มีกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางศาสนา ศิลปะ ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น และกิจกรรมพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้มีคุณค่าและคุณประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา และมีมหาวิทยาลัยบางแห่งได้จัดกิจกรรมเหล่านี้ แต่ก็เน้นเฉพาะบางเรื่องบางประเด็นเท่านั้น โดยไม่ได้ครอบคลุมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตในอีกหลายๆ ด้าน^{๑๒} เนื่องจากคุณภาพชีวิตกับการศึกษามีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน ครอบคลุมทีมีคุณภาพชีวิตทีดีย่อมเป็นส่วนสนับสนุนด้านการศึกษา นำมาซึ่งการทำงานและรายได้ทีจะยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ทีดีขึ้นได้^{๑๓}

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ได้บูรณาการ

^๙ เสรี พงศ์พิศ, *ร้อยคำทีควรรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่เพิ่มอีก ๑๐๐ คำ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๒.

^{๑๐} ประเวศ วะสี, *ทิศทางใหม่ประเทศไทย ทิศทางใหม่ของการศึกษาชุมชนท้องถิ่น*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สกสค. ลาดพร้าว, ๒๕๕๕), หน้า ๑๖.

^{๑๑} เสรี พงศ์พิศ, *ร้อยคำทีควรรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่เพิ่มอีก ๑๐๐ คำ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๓๕-๓๗.

^{๑๒} สุชาติ ตรีทิพย์คุณ, *แนวทางแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา*, (ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ๒๕๔๑), หน้า ๔๐.

^{๑๓} ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ, *เรียนอย่างไร*. แหล่งที่มา : [http:// www.samutprakan.net/5800/DistantHBook/HandBookDis12.pdf](http://www.samutprakan.net/5800/DistantHBook/HandBookDis12.pdf) [๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓].

^{๑๒} สมชาย เบ็ญจวรรณ, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา : รูปแบบการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๕.

^{๑๓} พรเพ็ญ วรสิทธา, “คุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในเขตเมืองของไทย”, *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, ปีที ๓๘ ฉบับที ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๑) : หน้า ๒๙-๓๔.

การศึกษากับการพัฒนาให้เป็นเนื้อเดียวกัน มีเป้าหมายทำให้ผู้เรียนอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีกิน ในท้องถิ่นของตนเองได้ เรียนแล้วช่วยตนเองได้ ช่วยคนอื่นได้ สามารถแก้ไขปัญหาหนี้สิน ความยากจน สุขภาพ สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองได้^{๑๔} จึงเป็นการ เรียนประสบการณ์ชีวิต เอาชีวิตและชุมชนเป็นตัวตั้ง เอาศักยภาพของตนเอง ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน และเป็นทุน เรียนเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง เป็นสำคัญ ให้คิดเป็น สามารถสร้างความรู้ใหม่ เพื่อ ช่วยให้ชุมชนเรียนรู้ ชุมชนเข้มแข็ง^{๑๕} อาจารย์สอน น้อยแต่จะใช้เทคนิคทางการศึกษาเพื่อกระตุ้นและ สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น การชี้แนะ การ เป็นที่ปรึกษา การเป็นโค้ช กระบวนการเรียนรู้แบบ มีส่วนร่วมของนักศึกษา ครอบครัวยุ ชุมชน หรือ องค์กรที่เกี่ยวข้อง โดยบูรณาการกับชีวิตจริงของ นักศึกษาผ่านการจัดทำโครงการทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวยุ และชุมชน^{๑๖} ผู้เรียนได้ประมวลประสบการณ์ จากแหล่งความรู้ต่างๆ และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างนักศึกษาด้วยกันเอง อาจารย์จึงเป็นผู้จัด กระบวนการเรียนรู้มากกว่าผู้สอน^{๑๗} นักศึกษาจึง เรียนผ่านกิจกรรมและโครงการเป็นหลัก เมื่อตนเอง

ครอบครัวยุ ชุมชนท้องถิ่น มีกิน มีใช้ ไม่มีหนี้สิน มีการ จัดการระบบสุขภาพ การเงิน อาชีพ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ผลผลิตในท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบแล้ว ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศได้ในที่สุด จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกเป็นโจทย์ในการศึกษา และนำไปสู่การตั้งประเด็นคำถามการวิจัยที่ผู้วิจัย สนใจศึกษาว่า มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อ ปวงชน และมีแบบอย่างหรือแนวทางในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อ ปวงชนเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นคำถามการวิจัยที่ผู้วิจัย สนใจศึกษาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อ ปวงชน

๒. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

^{๑๔} สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, คู่มือหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต, (สมุทรสงคราม : สถาบันการเรียนรู้ เพื่อปวงชน, ๒๕๕๔), หน้า ๕๑-๕๒.

^{๑๕} เสรี พงศ์พิศ, สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (Learning Institute For Everyone : LIFE), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๒๓๘.

^{๑๖} สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์, อดศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชน : การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้ เพื่อปวงชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (สมุทรสงคราม : เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๕๐.

^{๑๗} เสรี พงศ์พิศ, สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (Learning Institute For Everyone : LIFE), พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๕๓.

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เป็นการใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative approach) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น ๒ ระยะ ได้แก่

๑. ระยะที่ ๑ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาคุณภาพ คือ ๑) การศึกษาเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ๑) ประชากร ได้แก่ บัณฑิตและนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนในภาคอีสาน จำนวน ๒,๘๘๖ คน และ ๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วในปีการศึกษา ๒๕๕๗ ของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนในภาคอีสาน และนักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชนในภาคอีสาน เนื่องจากเป็นการวิจัยเชิงปริมาณจึงต้องมีกลุ่มตัวอย่างที่ใหญ่และเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบ ควรมีอัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อตัวแปรไม่น้อยกว่า ๑๐ : ๑^{๑๘} แต่ผู้วิจัยกำหนดอัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อตัวแปรไม่น้อยกว่า ๓๐ : ๑ จะได้กลุ่มตัวอย่าง ๕๔๐ คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน

ในการวิจัย ใช้การวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างด้วยโปรแกรม LISREL (8.30) และวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และ ๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน ในภาคอีสาน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกจากตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ๔ ด้านๆ ละ ๓ คน ได้แก่ ด้านชีวิต ด้านอาชีพ ด้านการเงินและด้านสุขภาพ จำนวน ๑๒ คน และอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ๔ คน อาจารย์พี่เลี้ยง ๔ คน ปราชญ์ ผู้รู้ ๔ คน ซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน จำนวน ๑๒ คน รวมจำนวนทั้งสิ้น ๒๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต ประเด็นการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

๒. ระยะที่ ๒ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงปริมาณ คือ ๑) การศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน ๗ คน ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ประเด็นการสร้างคู่มือการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ซึ่งเป็นผลจากการวิจัยในระยะที่ ๑ มาสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นร่างในการพิจารณาในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้การตรวจสอบข้อมูล

^{๑๘} Hair และคณะ อ้างถึงใน สมาน นาวาสีทธิ์, “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางวิชาการของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย), ๒๕๕๓.

แบบสามเส้า โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและหาข้อสรุป และ ๒) การศึกษาเชิงปริมาณ กลุ่มทดลอง ได้แก่ อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และสกลนคร จำนวน ๒๐ คน ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นกลุ่มอาจารย์ที่มีความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความต้องการ มีความตั้งใจจริงที่จะทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อนำหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาได้พัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ผู้วิจัยใช้การทดลองโดยมีแบบแผนการวิจัยแบบ One group pretest-posttest design สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ t-test เปรียบเทียบความแตกต่าง

ตารางที่ ๑ สรุปผลการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

การศึกษาเชิงปริมาณ	การศึกษาเชิงคุณภาพ
การจัดกระบวนการเรียนรู้	การจัดกระบวนการเรียนรู้
วัฒนธรรมการเรียนรู้	คุณธรรม จริยธรรม
สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้	

๒. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต นักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ประกอบด้วย การจัดกระบวนการเรียนรู้ ๔ ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ ๑

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ๑) อิทธิพลทางตรง คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ ๒) อิทธิพลทางอ้อม คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และ ๓) อิทธิพลรวม คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ พบว่า ตัวแปรที่นำมาศึกษา สามารถร่วมกันอธิบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ร้อยละ ๗๐ และผลการศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ และปัจจัยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต นักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อ ปวงชน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยทั้งการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังตารางที่ ๑

การเรียนรู้จักตนเองและโลก นำหลักธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง คือ สติ และสัมปชัญญะ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนัก รับรู้ว่า

เกี่ยวกับตนเองว่ามีศักยภาพอยู่ในระดับใด และอะไรคือสิ่งที่ควรทำและไม่ควร ชั้นที่ ๒ การปรับกระบวนการทัศน์ นำหลักอริสัจ ๔ มาประยุกต์ใช้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหตามสภาพความเป็นจริงอย่างเป็นเหตุเป็นผล สามารถปรับเปลี่ยนวิธีคิดแบบพึ่งพาสู่การพึ่งตนเองตามกระบวนการทัศน์เศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ ๓ การจัดระเบียบชีวิต นำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในแผนชีวิต อาชีพ การเงิน และสุขภาพ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในแผนนั้นๆ ด้วยความพอใจ มีความเพียร เอาใจใส่ และหมั่นใคร่ครวญไตรตรอง และชั้นที่ ๔ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นำหลักอริยสัจ ๔ ความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบ มาประยุกต์ใช้เพื่อชื่นชมผลงานตามสภาพความเป็นจริงทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้จักตนเองและโลก การปรับกระบวนการทัศน์ และการจัดระเบียบชีวิต สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของตนเองว่าต้องปรับปรุง พัฒนาส่วนไหนให้ดียิ่งขึ้นเมื่อนำไปทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจต่อรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตก่อนทดลองและหลังทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยคะแนนความรู้ความเข้าใจหลังทดลองสูงกว่าคะแนนความรู้ความเข้าใจก่อนทดลอง

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๑. ปัจจัยการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลมากที่สุด มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ และมีอิทธิพลรวมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากข้อค้นพบนี้สามารถอภิปรายได้ว่า นักศึกษาที่ได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้จากอาจารย์ที่ดีทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น เนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้สามารถสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางสังคม และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ต้องมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาโดยวิธีกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายให้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้เป็นการจัดชุดกิจกรรม การดำเนินงานให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีแบบแผน ซึ่งทางสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนได้ให้ผู้เรียนเอาชีวิตและชุมชนเป็นตัวตั้ง เป็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติมากกว่าเรียนในห้องเรียน เรียนมากสอนน้อย เรียนผ่านการปฏิบัติในชีวิตจริง

เรียนโดยเอาศักยภาพและทุนของตนเองมาแก้ไข ปัญหาและพัฒนาชีวิตครอบครัวตนเอง สามารถ วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ตกผลึกทางความคิด เรียนที่จะรู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง อยู่ร่วมกันกับ ผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและสันติ ซึ่งกระบวนการ เรียนรู้มุ่งให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการ บูรณาการกับวิชาอื่นๆ ได้อย่างดี

ในขณะเดียวกัน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จักชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยผ่านกระบวนการทำแผนแม่บทชุมชน เรียนที่ จะมีปฏิบัติสัมพันธ์กับเพื่อน อาจารย์ ผู้รู้ ประชาชน ทั้งหลาย และสุดท้ายเรียนรู้ผ่านโครงการเฉพาะ สาขาที่นักศึกษาต้องลงมือปฏิบัติตั้งแต่ภาคเรียน แรกจนถึงภาคเรียนสุดท้าย และเป็นส่วนหนึ่งของ เกณฑ์สำเร็จทางการศึกษา ทางสถาบันเองยังได้จัดให้ มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยให้คำชี้แนะและเยี่ยมบ้าน ที่ทำงานอยู่ตลอด ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดนี้ จำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดสถานที่เรียน อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ เอกสารและสื่อประกอบการเรียน แหล่งเรียนรู้ดูงาน ห้องสมุด และการประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความ สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน เฟดเลอร์ (Pedler)^{๑๙} ได้ให้ความคิดเห็นว่า กระบวนการเรียนรู้จากการ

ปฏิบัติควรมี ๔ ขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เปลี่ยนแปลง คือ การวิเคราะห์ปัญหา การจัดทำ แผนปฏิบัติการและการลงมือปฏิบัติการตามแผน การตัดสินใจดำเนินการในขั้นต่อไป และการคิด ใคร่ครวญและการประเมินผล ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้ จากการศึกษาปฏิบัตินี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนตามกระบวนการจัดการ อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชนของสถาบันการ เรียนรู้เพื่อปวงชน ยังมีความคล้ายคลึงกับประเด็น มหารัตน์สกุล^{๒๐} ได้ให้แนวคิดไว้ว่า คุณภาพของ มนุษย์จะเพิ่มขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยทางการศึกษา เป็นสำคัญ การศึกษาช่วยพัฒนาทรัพยากรด้าน จิตใจหรือมโนธรรม ได้แก่ การพัฒนาทางปัญญา ธรรมและจริยธรรมแก่บุคคล ด้านสังคมหรือสธรรม ได้แก่ การฝึกให้รู้จักการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข รู้จัก บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิและเสรีภาพ ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้มีวัฒนธรรมอัน ดีงาม ปฏิบัติตนในกรอบกฎหมายบ้านเมือง และ ด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การพัฒนาให้มีทักษะอาชีพ มีความชำนาญ มีความรู้ความสามารถในอาชีพ มีสุขภาพอนามัยดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี

นอกจากนี้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ยังมี อิทธิพลทางอ้อมผ่านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ต่อการพัฒนาคุณภาพ

^{๑๙} Pedler อ้างถึงใน ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, “การพัฒนาแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์ เรียนรู้โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๓.

^{๒๐} ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, *ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นครปฐม : หจก. สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒.

ชีวิตในเชิงบวก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีเยี่ยมทำให้สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ดี มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และยังทำให้วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ เพื่อน ครอบครัว และชุมชนดีขึ้นไปด้วย นั่นหมายถึงว่า หากนักศึกษาได้รับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี มีเทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมกับผู้เรียน มีการลงมือปฏิบัติจริง เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนและเหมาะสมกับผู้เรียน ย่อมก่อให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย มีแหล่งเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยและเครือข่ายที่คอยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษา การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ เพื่อน ครอบครัวและชุมชนยิ่งมีมากขึ้น จนทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างต่อเนื่องนั่นเอง และโดยภาพรวมแล้วการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ดีทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เบ็ญจวรรณ^{๒๑} ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา : รูปแบบการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยต่างๆ จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา โดยเน้นความสอดคล้องตาม

หลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา มีการบูรณาการให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ประหยัด มัธยัสถ์ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีศักยภาพในการประกอบอาชีพหลังจบการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการดำเนินชีวิตที่ดีสามารถจัดการกับชีวิตตนเอง ชุมชนและสังคมของตนได้อย่างดี มีความสุขตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยังมีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ ปาณจิตร กุสุมาลย์^{๒๒} ได้ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการสอนของอาจารย์เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ด้วยขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ ๐.๐๗๙ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสัมฤทธิ์ กางเพ็ญ^{๒๓} ได้ทำการศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อ

^{๒๑} สมชาย เบ็ญจวรรณ, “การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา : รูปแบบการจัดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๕.

^{๒๒} ปาณจิตร กุสุมาลย์, “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย), ๒๕๕๓.

^{๒๓} สัมฤทธิ์ กางเพ็ญ, “ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๕๑.

ประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและการตรวจสอบความตรงของตัวแบบ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยการจัดการกระบวนการเรียนรู้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เป็นคู่มือการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ซึ่งมีสาระสำคัญประกอบด้วย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้จักตนเองและโลก การปรับกระบวนการทัศน์ การจัดระเบียบชีวิตและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ได้มีการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม เข้าในเนื้อหาสาระการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ด้วย เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ตระหนัก รับรู้ เรียนรู้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฝึกปฏิบัติจริง และชื่นชมผลงานของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักศึกษาให้สามารถอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและมีกินในท้องถิ่นตนเอง เช่น ขั้นตอนการจัดระเบียบชีวิตที่ประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ตามหลักความสำเร็จในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย

ของสมเดช นามเกต^{๒๔} ได้ศึกษาแนวทางการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในการดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่ให้ถึงความสำเร็จในการทำหน้าที่การงาน ช่วยให้ผู้ปฏิบัติประสบผลสำเร็จได้ตามความมุ่งหมาย การทำงานถ้าประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา อีกทั้งการพัฒนาองค์การเชิงพุทธจะเริ่มต้นที่การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ การกำหนดภารกิจที่ต้องทำแล้วแปลงเป็นเป้าหมาย ซึ่งจะต้องทำให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์การ กระบวนการทำงานและพัฒนาจะทำให้เกิดทรัพยากรมนุษย์พุทธนิยมนตามท้องที่องค์การต้องการ^{๒๕} นี้จะประสบผลสำเร็จในการทำงานอย่างแน่นอน นอกจากนี้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนยังมีความสอดคล้องกับ สิทธิรัฐ กัญจนโพธิ์ และคณะ^{๒๖} ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง

^{๒๔} สมเดช นามเกต, “แนวทางการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : หน้า ๕๒-๖๓.

^{๒๕} พระครูนิวติศศีลขันธ์, ดร., “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การเพื่อการยืนหยัดในโลกของการแข่งขันไร้พรมแดนอย่างยั่งยืน”, วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : หน้า ๔๙-๖๑.

^{๒๖} สิทธิรัฐ กัญจนโพธิ์ และคณะ, “การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทสม.), ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘) : หน้า ๑๒๗-๑๔๔.

คุณลักษณะจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ ๑ เปิดใจเรียนรู้ ขั้นที่ ๒ พินิจดูใคร่ครวญ และขั้นที่ ๓ ประมวลประสบการณ์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ๔ ขั้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ภาคอีสาน ตอนกลาง ๓ จังหวัด ประกอบด้วยศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ดและสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น อย่างเห็นได้ชัดจากการเปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลองและหลังทดลอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ โดยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง หลังจากทีอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อปวงชน จังหวัดมหาสารคาม ร้อยเอ็ด และสกลนคร ซึ่งเป็นกลุ่มทดลองได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ตามคู่มือการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ทำให้กลุ่มอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษามากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ผู้วิจัยสังเกตพบเห็นสิ่งที่น่าสนใจหลายประการที่เกิดขึ้น หลังจากได้ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาที่กลุ่มอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้จำนวน ๒๐ คน อาจารย์มีส่วนร่วม มีความตั้งใจ มีความสามัคคี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องของ

ความรู้ความเข้าใจในรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากขึ้น จึงทำให้ผลการประเมินคะแนนก่อนและหลังทดสอบมีการพัฒนามากขึ้นตามลำดับ และจากข้อค้นพบนี้สามารถอภิปรายได้ว่าอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ส่วนมากเป็นทำงานในหน่วยงานภาครัฐต่างๆ ซึ่งไม่ได้จบวุฒิทางการศึกษาโดยตรง ยังไม่เชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมในขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ทางการศึกษาเท่าที่ควร เมื่อได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการ ชี้แนะหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมเข้าในเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจ ทั้งนี้อาจมีการทบทวนและวิเคราะห์ ทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่นำมาทดลองกับกลุ่มทดลองได้เปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงกระบวนการเรียนรู้มาโดยตลอด หลังจากการสังเกตของผู้วิจัยและผลการวิจัยยังพบว่า หลังการทดลองรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความรู้ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้คุณธรรม จริยธรรมในกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ทั้งนั้น สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนได้มีการอบรมพัฒนาอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ก่อนที่จะไปจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาทุกภาคการศึกษา ทำให้อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักศึกษา

ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับเชียรศรี วิวิธศิริ^{๒๗} ได้กล่าวถึงวิธีการให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่มีหลักสำคัญ เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ประสบผลสำเร็จ คือ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ เมื่อเขาสนใจและมีความต้องการที่จะเรียนรู้ และเมื่อสิ่งที่เรารู้นั้นมี ความจำเป็นและเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ทันที รวมทั้งบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสภาพปัญหาที่ มีอยู่จริงในสังคม การได้มีโอกาสฝึกฝน แก้ปัญหา จะทำให้การเรียนรู้เพิ่มพูนขึ้น เหมือนกันกับชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน^{๒๘} ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์เรียน รู้โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต ผลการศึกษาพบว่า ผลการทดสอบก่อนและผลการทดสอบหลังอบรม ด้วยแผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ใน ศูนย์เรียนรู้ โครงการมหาวิทยาลัยชีวิต โดยมีคะแนน เฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ดังนั้น แสดงว่าอาจารย์ที่เข้า รับการอบรมรูปแบบมีความรู้ในการจัดการกระบวนการ เรียนรู้หลังสูงกว่าก่อนอบรม

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
๑.๑ สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน ควรมีการพัฒนาอาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนให้ มีความรู้ มีทักษะในการพัฒนาการจัดการกระบวนการ เรียนรู้ให้กับนักศึกษามากยิ่งขึ้น สามารถพัฒนา

สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจน พัฒนาวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักศึกษามี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่ออาจารย์ เพื่อน ครอบครัว และชุมชน ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เช่น การให้เพื่อน ครอบครัว และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เรียนรู้ มีส่วนร่วมในการประเมิน โดยอาจารย์ผู้จัด กระบวนการเรียนรู้ต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วม ของกลุ่มเพื่อน ครอบครัว และชุมชนอย่างจริงจัง

๑.๒ อาจารย์ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ควรมีการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในกระบวนการ เรียนรู้โดยให้นักศึกษาได้มีการประยุกต์ใช้หลัก คุณธรรม จริยธรรมในการลงมือปฏิบัติตามแผน พัฒนาคุณภาพชีวิตและโครงการพัฒนาอาชีพของ นักศึกษาเอง หรือจัดให้นักศึกษามีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมไปประยุกต์ใช้กับงานของตนเองอย่างไร ให้เกิดความสำเร็จ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่ภาคปฏิบัติต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑ การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบ การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษาสถาบันการ เรียนรู้เพื่อปวงชน ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควร ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน ด้วยตัวแปร ต่างๆ ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนที่ ยั่งยืน

^{๒๗} เชียรศรี วิวิธศิริ, **จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๔), หน้า ๑๓๘-๑๔๙.

^{๒๘} ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, “การพัฒนาแบบแผนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์เรียนรู้โครงการ มหาวิทยาลัยชีวิต”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๓.

๒.๒ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ นอกเหนือจากตัวแปรที่นำมาศึกษาที่ยังไม่ได้นำมาพิจารณาในงานวิจัยนี้ เช่น

เจตคติต่อการเรียนรู้ การปรับตัวของนักศึกษา ลักษณะมุ่งอนาคตทางการเรียนรู้ พฤติกรรมการสอนของอาจารย์ เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

- กระทรวงการต่างประเทศ. ASEAN MINI BOOK. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๖.
- กระทรวงศึกษาธิการ, คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดีด, ๒๕๔๓.
- _____. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (ร่าง) **ยุทธศาสตร์การศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๕๘**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ๒๕๕๘.
- เชียรศรี วิวิธศิริ. **จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓.
- ชูวิทย์ มิตรชอบ. **ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. ๒๕๕๖**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๕.
- ประเวศ วะสี. **ระบบการศึกษาที่แก้ความทุกข์ยากของคนทั้งแผ่นดิน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นครปฐม : หจก. สำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, ๒๕๕๔.
- _____. **ทิศทางใหม่ประเทศไทย ทิศทางใหม่ของการศึกษาชุมชนท้องถิ่น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สกสศ. ลาดพร้าว, ๒๕๕๕.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวทางใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), ๒๕๔๗.
- สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน. **คู่มือหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต**. สมุทรสงคราม : สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน, ๒๕๕๔.
- สุชาติ ตริทิพย์คุณ. **แนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ๒๕๔๑.
- สุรเชษฐ เวชชพิทักษ์. **อุดมศึกษาเพื่อชีวิตและชุมชน : การจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. สมุทรสงคราม : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๕.
- เสรี พงศ์พิศ. **ร้อยคำที่ควรรู้ ฉบับปรับปรุงใหม่เพิ่มอีก ๑๐๐ คำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.
- _____. **ปฏิรูปสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.

_____ . สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน (Learning Institute For Everyone : LIFE). พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๕๔.

(๒) วารสาร :

พรเพ็ญ วรสิทธา. “คุณภาพชีวิตของผู้อาศัยในเขตเมืองของไทย”. วารสารพัฒนบริหารศาสตร์, ปีที่ ๓๘
ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๔๑).

พระครูนิวาสิตขันธ์, ดร. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์การ
เพื่อการยื่นหยัดในโลกของการแข่งขันไร้พรมแดนอย่างยั่งยืน”. วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม,
ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

สมเดช นามเกตุ. “แนวทางการใช้หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษาเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. วารสารวิชาการธรรมทธรศน์,
ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

สิริรัฐ กาญจนโพธิ์ และคณะ. “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ
จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
(สทมส), ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘).

(๓) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. “การพัฒนารูปแบบการจ้ดกระบวนกรการเรียนรู้ของอาจารย์ในศูนย์เรียนรู้โครงการ
มหาวิทยาลัยชีวิต”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร,
๒๕๕๓.

ปาลจิตร สุกุมาลัย. “ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๓.

สมชาย เบ็ญจวรรณ. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตนักศึกษา : รูปแบบการจ้ดกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา
เอกชน กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, ๒๕๕๕.

สมาน นาวาสีธ. “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางวิชาการ
ของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๓.

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. “ปัจจัยทางการบริหารที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน : การพัฒนาและการตรวจ
สอบความตรงของตัวแบบ”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสมุทรปราการ. **เรียนอย่างไร**. แหล่งที่มา : <http://www.samutprakan.net/5800/DistantHBook/HandBookDis12.pdf> [๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓].